

Likestillings- og
diskrimineringsombudet

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0300 Oslo

Vår ref.:
21/1364- 3- RLI

Deres ref.:

Dato:
07.10.2021

Høring - Tilgjengelighetsdirektivet (direktiv (EU) 2019/882) (European Accessibility Act)

Innledning

Likestillings- og diskrimineringsombudet (ombudet) har som mandat å arbeide for likestilling og mot diskriminering på grunnlag av blant annet nedsatt funksjonsevne. Ombudet har også tilsynsansvar med at norsk rett og forvaltningspraksis er i samsvar med de forpliktelsene Norge har etter FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD).

Ombudet ønsker et tilgjengelighetsdirektiv som sørger for tilgjengelige varer og tjenester for hele befolkningen og som kan styrke Norges innsats for å oppfylle rettighetene til personer med funksjonsnedsettelse i praksis velkommen.

Ombudet får stadig henvendelser fra funksjonshemmede som blir utestengt fra skole, arbeidsliv, transport, kultur - og annen samfunnsdeltagelse på grunn av digitale hindringer. Dette gjelder forhold som i dag er regulert i lovverket, men like fullt ekskluderer flere funksjonshemmede. Ombudet mener det kreves styrkede rettigheter, strengere krav i lovverket, mer bevissthet og kunnskap om brukerforutsetninger og universell utforming av IKT - og et mer effektivt håndhevingsapparat.

Tilgjengelighetsdirektivets harmoniseringsstatus

Kulturdepartementet har hentet inn en juridisk utredning fra advokatfirmaet Kluge for å avklare tilgjengelighetsdirektivets innhold og påvirkning på norsk rett. Ombudet er skeptiske til deler av de konklusjoner som Kluge fremlegger i utredningen. Det påstås at direktivet har en totalharmoniserende status. Det vil si at direktivet kan kreve en regresjon mht. dagens lovgivning og begrenser Norges muligheter for å oppfylle våre menneskerettslige forpliktelser.

Våre kontakter og samarbeidspartnere mener bestemt at direktivet ikke er totalharmonisert. Uklarhet om direktivets harmoniseringsgrad er et forvirrende premiss for høringsinstanser og for hvordan Norge forholder seg videre til direktivet. Norge har på enkelte områder et strengere krav til tilgjengelighet enn det direktivet foreslår. Riktignok finns et forbehold om nasjonalt lovverk ivaretar menneskerettslige hensyn for å sikre ikke-diskriminering og derfor kan legitimeres, men innlemming av direktivet et likevel svært problematisk slik det i dag fremstår. Hverken dagens nasjonale lovverk eller direktivet oppfyller de forpliktelser som CRPD krever etter artikkel 9 om tilgjengelighet.

Norges menneskerettslige forpliktelser

Det av direktivets hovedformål er å bidra til medlemsstatenes innsats for å oppfylle sine internasjonale forpliktelser etter CRPD. Etter artikkel 4 i CRPD skal Norge treffe alle lovgivningsmessige, administrative og andre tiltak som er hensiktsmessige for å virkeliggjøre de rettigheter som er nedfelt i denne konvensjon. Norge har en stor jobb å gjøre for å sikre økt tilgjengelighet til IKT, produkter og tjenester. Vi viser bl.a. til CRPD komiteens avsluttende kommentarer til Norge mai 2019 (CRPD/C/NOR/CO/1), sivilt samfunns innspill til WAD- direktivet og til denne foreliggende høringen på tilgjengelighetsdirektivet.

Ombudet mener Norge må gjøre selvstendige vurderinger av om kravene i direktivet, er i tråd med våre menneskerettslige forpliktelser og på hvilke områder norsk lovgivning må gå lenger enn direktivets anbefalinger. Funksjonshemmede skal ha likestilt tilgang til varer og tjenester - herunder kommunikasjontjenester og audiovisuelle medietjenester.

For et mest mulig hensiktsmessig lovverk må Norge sørge for at all videre nasjonal regulering på IKT-feltet blir gjeldende for alle virksomheter, dvs. både privat og offentlig sektor. Dette for et mest mulig hensiktsmessig lovverk.

Unntak og forholdsmessighetsvurdering

Det foreslås unntak fra direktivets krav

- 1) dersom kravene medfører at virksomhetenes produkter eller tjenesters grunnegenskaper må endres og
- 2) dersom det vil føre til uforholdsmessig byrde for dem.

I tillegg får produserende mikrobedrifter med mindre enn 10 ansatte eller mindre enn € 2 millioner i inntekt unntak fra direktivets Kapittel 3, mens

mikrobedrifter som lager tjenester får delvis unntak fra administrative krav i kapittel 4.

Ombudet mener at det ikke vil være riktig å lage et generelt unntak for mikrobedrifter slik det er definert. Store deler av norsk næringsliv består av slike virksomheter som produserer relevant teknologi. For noen bedrifter vil tilgjengelighetskravene utgjøre økte kostnader under en omstillingsperiode, men for å oppnå kompetanse, vekst og konkurranse på IKT –feltet, må dette aksepteres. En slik innskrenkning av pliktsubjektene vil heller ikke være forenlig med likestillings- og diskrimineringsloven.

Ombudet mener forholdsmessighetsvurderingen (uforholdsmessig byrde) som en rettslig standard må generelt håndheves strengt.

Ombudet vil be tilsyns- og håndhevingsapparatet være kritiske til en tradisjonell kost-nytte tenkning ved en forholdsmessighetsvurdering; dette for alle pliktsubjekter

Håndheving og tilsyn

Det er en individuell klageadgang i saker om manglende universell utforming, inkludert informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT).

Diskrimineringsnemnda (nemnda) har myndighet til å håndheve loven, mens Digitaliseringsdirektoratet (Digdir) fører tilsyn med at kravene til universell utforming av IKT overholdes.

Nemnda har ikke kompetanse til å vurdere om kravene til universell utforming på IKT- feltet er oppfylt. De bruker derfor Digdir som ekspertorgan ved påstand om brudd på bestemmelsene.

Nemndas saksbehandlingstid er generelt svært lang. Ombudet mener at både nemnda og Digdir må tilføres tilstrekkelige ressurser for at saker som omhandler uu av IKT spesielt, kan behandles raskere. Manglende uu kan i flere sammenhenger oppleves som svært belastende og inngripende forskjellsbehandling. F. eks. for elever som utsettes for utilgjengelige læremidler som digitale verktøy, tjenester og innhold som benyttes under utdanning. Ombudet ber om en gjennomgang av rutiner for innrapportering, kontroll og tilsyn for om dette kan gjøres mer effektivt.

Avsluttende kommentar

CRPD oppfordrer statene til å fremme forskning og utvikling av, og å fremme tilgjengeligheten til og bruken av ny teknologi som er egnet for personer med nedsatt funksjonsevne.

Den teknologiske utviklingen på IKT-området går fort og er stadig under utvikling. Det er derfor viktig at et harmonisert felles direktiv for et indre marked følger den teknologiske utviklingen og stadig stiller sterkere krav til at medlemslandene oppfyller sine forpliktelser for et mer tilgjengelig samfunn.

For Norge, med sine ressurser og stort potensiale for kompetanseutvikling, bør det være en ambisjon og være et foregangsland, både teknologisk og praktisk, på dette område.

Med hilsen

Eli Knøsen
fagdirektør

Ragnar Lie
seniorrådgiver